

I. A NEMZETI ÉRTÉK ADATAI

1. A nemzeti érték megnevezése: **SZENT ADALBERT TEMPLOM**

2. A nemzeti érték szakterületenkénti kategóriák szerinti besorolása

agrár- és élelmiszergazdaság	egészség és életmód	sport
épített környezet	ipari és műszaki megoldások	
<u>kulturális örökség</u>	természeti környezet	turizmus

3. A nemzeti érték fellelhetőségének helye: **2525 Bajna, Hősök tere 22.**

4. Értéktár megnevezése, amelybe a nemzeti érték felvételét kezdeményezik:

települési tájegységi megyei külhoni magyarság

5. A nemzeti érték rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása:

Bajna egyháztörténetének a kezdetei a kora középkor századaiba, valószínűleg a falu alapításának időpontjára vezethetők vissza.

A templom falába vésett 1484-es évszám a szentegyház késő középkori átépítéséről tanúskodik, de szakértők egybehangzó véleménye szerint jóval előbb, Árpád-házi királyaink idején épülhetett.

A törökök uralma alatt elpusztult falvak 1686 után kezdhettek új élete.

Bajna plébániája elsőként szerveződött újjá a megyében, Szörényi József László plébános vezetésével.

Az évszázados pusztítások után 1698-ban Sándor Menyhért költségén újítták fel a templomot. A bajnai, kőből emelt templomot zsindellyel fedték le, mennyezete deszkázott volt. Öt ablaka közül négy üvegből készült, egy pedig fából, amelyet a hívek maguk között „rostélyos ablak”-nak hívtak. A templomban három oltár számára volt hely, de maguk az oltárok 1700-ban még nem készültek el, csak egy Szűz Mária-kép jelölte a nagyobbik oltárhelyét.

1751-ben Sándor Mihály oldalhajókat és tornyot építtetett hozzá.

Fia, Sándor Antal az apja által kibővített templomot 1795-ben kívülről és belülről kifestette, tornyára piros színű zsindelet és keresztet tetetett. Közben a templom belseje is megváltozott: elkészült Szent Adalbert tiszteletére szentelt főoltára, illetve Szűz Mária és Jézus Krisztus szívének tiszteletére szentelt két oldalsó oltára. A templom bejárata mellé a földbirtokos család építtetett sírboltot, ahová 1773. január 11-én Sándor Mihályt, majd 1801. január 9-én fiát, Sándor Antalt helyezték örök nyugalomra. 1861-ig, a gyarmatpusztai kápolna elkészültéig itt nyugodott Metternich Leontina hercegnő is. 1774-ben, egy évvel apja halála után Sándor Antal egy Szűz Mária-oltárt készíttetett apja kriptája fölé, amelyet a későbbiekben a bajnaiak különös kegyelettel vettek körül.

A Sándor Mihály által építtetett toronyban a XVIII. század végén már négy harang hívogatta és figyelmeztette a falubelieket. A legnagyobbat Budán öntették 1763-ban. 1740-ben és 1780-ban két kisebb került a nagyharang mellé. A legkorábban elkészült harang a lélekharang volt, amely már 1742-ben a bajnai egyház tulajdonában volt.

A harangok közül egyébként hármat – köztük a lélekharangot is – 1916-ban, az első világháborúban beolvasztották, tíz év múlva, 1926-ban vásároltak helyettük újakat.

A régi fatorony 1810-ben már összedőléssel fenyegetett, ezért Sándor Vince, az akkori birtokos kőből építtetett új tornyot. Az ő nevéhez fűződik egyébként az új főoltár elkészítése és az oltár fölött függő Szent Adalbert kép megfestetése is. Az új oltárra, 1823-ban Sándor Matild Keglevich Gábor felesége egy ezüst gyertyatartót adományozott.

A Szent Adalbert-képet 1859-ben Sándor Móric a szomszédos falu, Epöl templomának ajándékozta és helyette Bécsben, egy Klein nevű festővel készíttetett újat. Ugyanebben az évben a két oldaloltárt is restauráltatta. A templom berendezését 1859. szeptember 25-én az első áldoztatásra Bajnára érkező hercegprímás, Scitovszky János áldotta meg. A következő évben, 1860-ban Metternich Leontina, a gróf felesége márvány keresztelőkutat vásárolt a templom számára. A Metternich hercegnő több nagy értékű festménnyel is gazdagította a bajnai egyházat, az ő adománya a Keresztelő Szent János tálcára tett fejét, a Szent Józsefet, a Szent Annát, a Fájdalmas Szűzanyát és Krisztus keresztre feszítését ábrázoló kép.

A templom nagyarányú bővítése a későbbi esztergomi érsek, Simor János plébánossága alatt kezdődött meg. Ekkor készült el a két oldalhajó, az úgynevezett „urak háza” és a déli kapu vestibuluma, azaz a bejáratnál lévő

előtere. Ez volt egyébként az egyetlen olyan átépítés, amely nem földesúri

kezdeményezésre történt. Végül a XX. század elején Metternich Klementina hercegnő jóvoltából kicserélték a templom zsindelet tetejét a jóval korszerűbb palatetőre, a külső falakat sárgára festették, majd 1926-ban sor került az elektromos áram bevezetésére és az orgona felújítására is.

Az 1926-ban Bajnára került. Soltész István plébános Úr érdeme, hogy a templom történet helyi feldolgozása megvalósult, és a további történések rögzítve lettek.

László József kanonok Úr nagyon nehéz időszakban (1948-1991) végzett kitartó, emberfölötti munkájának köszönhető, hogy a templom abban az időben is a környék legszebb templomai között volt.

1984. november 18-án a fél évezredes gótikus templom falai között Lékai László bíboros, érsek celebrált szentmisét, megadva ezzel a kivételes évforduló rangját.

1993-ban a falu 700 éves évfordulója alkalmából megjelent Hudoba Gyuláné tanító templomtörténeti pályamunkája, amely alapot adott egy állandó kiállítás felállítására.

Templomban és a plébánián található értékek.

A szentélyben balra található a gótikus, pálcátagos sekrestye-kapukeret.

Mellette van a szentség ház, amely 1500 körül készült reneszánsz stílusban. A szentség ház növénydíszes pilléren áll, felette két angyal mellszobra, a gazdag faragású főpárkány felett timpanonban Madonna Jézussal, felette gótikus ablakú rész és amorf piramis.

1946. június 3-a, hétfő nevezetes nap volt Bajna történetében. Az itt megtartott kerületi tavaszi papírgyűlésen megjelent Mindszenty József hercegprímás. Az egész község kivonult a főpásztor fogadására, aki a templomban lelkesítő szép beszédet intézett a hívekhez. Még ebben az évben szeptember 26-án bérálás volt Bajnán. 302 bérálmalkozó vette a Szentlelket. Mindszenty hercegprímást a község elöljárósága a legények által készített diadalkapunál fogadta.

1996. augusztus 20-án az ún. "urakházában" templomtörténeti állandó kiállítás nyílt meg, Hudoba Gyuláné tanító templomtörténet feldolgozása alapján, amely Nyiri Róbert plébános, valamint a lelkes pedagógusok munkájának eredménye.

A kiállítás, amely az
Urak házában van.

Kiállítás a templomban

I. Oltárok

A bajnai templomban négy oltár van:

1. A főoltár gyönyörű művészi kidolgozás, fából készült tabernákulummal, fehér-drapp színezésű, bőséges aranyozással.

Méretei: hossza 2 m, szélessége, ill. mélysége 1,25 m, magassága a pódiummal együtt kb. 3,6 m.

A szentségház két oldalán Mózesnek és Péternek aranyozott szobrai láthatók, melyek kb. 50 cm magasak.

2. A mellékhajóban az evangéliumi oldalon Jézus szentséges szívének mellékoltára van. Művészi kidolgozású, gótikus, fából készült oltár.

Hossza 2,3 m, mélysége 1,06 m, magassága kb. 4,5 m.

Az oltáron három kis fülke van. A középsőben Jézus Szent Szívének szobra, a két szélsőben pedig egy-egy térdeplő angyal látható.

Az oltáron olvasható, hogy Farkas Károly és Fabó Annak készítette 1918-ban.

3. A másik mellékhajóban a lecke-oldalon van a másik mellékoltár, a Boldogságos Szent Szűz tiszteletére. Szintén fából készült, szép gótikus kidolgozású.

Hossza 2,3 m, mélysége 1,15 m, magassága kb. 4,5 m.

Az oltár középső fülkéjében a Boldogságos Szűz szobra, a két szélső fülkében pedig két térdeplő angyal van.

A hívek adakozásából állíttatott 1921-ben.

4. A templom főkapujánál balra van a "Segítő Szűz Mária" oltára, ahogy a bajnaiak nevezik. A hívek szívesen szoktak ott ájtatoskodni. Az oltárkép a régi sárasi templom oltárképe volt.

A sárasi templom oltárképe

Ez alatt az oltár található a korábban említett kriptá. A kriptá fedőlapján a következő felirat olvasható:

"Quid sum, lector eris, quid eris semper mediteris.

Nolis sive veris, triste cadaver eris."

Magyar nyelvű fordítása:

"Ami vagyok, te olvasóm, az leszel te is, mindig gondolkodj el ezen. Akár akarod, akár nem, száználmas holttest leszel."

II. Szentségtartó, kelyhek

A szentségtartó 1811-ben készült az akkori kegyúr Sándor Antal ajándékaként. Színezüsből készült, aranyozott és ametiszt piros drágakövek díszítik.

A legrégebbi kehely Sándor Antal kegyúr ajándéka. 1784-ben adományozta a templomnak. Ezüsből készült és aranyozva van. Barokk stílusú miséző kehely. Az áldoztató kehely szintén ezüsből készült, barokk stílusban.

Miséző kehely /Barokk/

Áldoztató kehely /Barokk/

Van egy olyan áldoztató kehely is, amely a 34. Eukarisztikus Kongresszus és Szent István jubileumi év emlékére készült 1938-ban.

III. Festmények

A templomban az evangéliumi oldalon látható az 1888-ban készült Jézus kép.

Vele szemben, a lecke oldalon van ugyanettől a mestertől a Mária kép, amely 1889-ben készült.

A Nagyszombati Könnyező Mária másolata 1709-ben készült. Régen a sekrestyében volt a vakablakban. Jelenleg a plébánia folyosóján látható.

A fiatal Szent János képe a plébánia folyosóján látható.

Szent János lefejezését ábrázoló kép a plébánia folyosóján van.

Szintén a plébánia folyosóján látható Szent Anna kis Jézussal.

1921-ben Prohászka
Ferenc adományozta

Felső oratóriumban látható képek

Igen régi érdekes keretben lévő kép, amely a Szent Szűz diadalát ábrázolja a Sátán fölött.

VI. Miseruhák

A templomnak sok szép miseruhája van

Erzsébet ajándéka

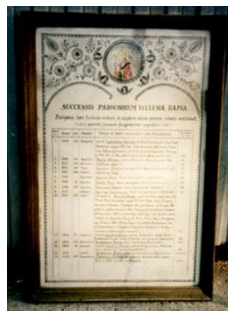
Leontina adományai

A régebbiek közül legtöbb Bécsben készült. Kettő különösen említésre méltó. Az egyik 1807-ben készült. Mária Terézia, Erzsébet nevű lányának ajándéka. Selyem szálakkal dúsan hímzett miseruha. A másikat Sándor Mórícz felesége, Metternich Leontina varrta, 1855-ben. Gobelin munka.

A templom plébánosai:

A XVI. században Balázs és Jeromos plébánosai ismertek. Első plébánosa a török világ után Horvátovics György volt. 1699-től van pontosan vezetve a plébánosok neve és itt töltött ideje:

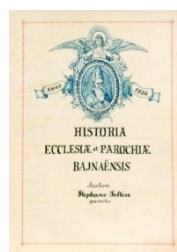

Bajna plébánosainak névsora ezen a képen látható

Írásos értékek:

Anyakönyv: 1699-től vezet az egyház anyakönyvet.

Ecclesia és Parochia történet, amelyet Soltész István plébános dolgozott fel a kezdetektől, majd 1927-től napjainkig folyamatosan vezetve lett.

2008-ban felállított ideiglenes kiállítás a bajnai miseruhákból és kegytárgyakból

---

6. Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett:

A falu története szorosan összefonódik a bajnai katolikus plébánia történetével. Az egyház nemcsak a község lelki életére ügyelt a kezdetektől fogva, de irányította kulturális életét, ellátta szociális feladatait is.

A Sándor család vallásossága nem a politikai haszonszerzésben fogant, hitük és egyház iránti ragaszkodásuk őszinte meggyőződésből fakadt, amint ez a bajnai templomnak juttatott adományokból, ajándékokból és kedvezményekből is kiderül.

A csodás épület mellett olyan tárgyak, írásos dokumentumok is megtalálhatók (miseruha, kelyhek, historia ecclesia, anyakönyv, állandó kiállítás, stb.), amelyek kivívják az emberek érdeklődését és konkrétan a község, sőt a megye értékévé is válnak.